

М. В. Ярич,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СИНОНІМІВ НОМІНАТИВНОЇ ЛЕКСЕМИ КОНЦЕПТУ LANGUAGE

У статті зроблено спробу проаналізувати синоніми концепту LANGUAGE, на основі здійсненого лексикографічного аналізу синонімів номінативної лексики концепту, угрупувавши їх у синонімічні ряди і розглянувши відтінки значень даних синонімів.

Ключові слова: синонім, концепт, синонімічний ряд, домінанта, класифікація синонімів

В статье сделана попытка проанализировать синонимы концепта LANGUAGE, на основе проведенного лексикографического анализа синонимов номинативной лексики концепта, сгруппировав их в синонимические ряды и рассмотрев оттенки значений синонимов.

Ключевые слова: синоним, концепт, синонимический ряд, доминанта, классификация синонимов.

The article attempts to analyze the synonyms of the concept LANGUAGE, on the basis of the lexicographic analysis of the synonyms of the nominative lexeme of the concept, grouping them into synonymic rows and considering the shades of meanings of the synonyms.

Keywords: synonym, concept, synonymic row, dominant, classification of synonyms.

Синонімія є характерним явищем у мовознавстві. Синоніми належать до лексико-семантичних категорій і відіграють значну роль в організації лексико-семантичної системи мови. Для визначення синонімів існує два підходи: семантичний і операційно-семантичний. Для семантичного підходу актуальною є вказівка на наявність інтегрального компонента в структурі лексичного значення синонімів, для операційно-семантичного – на повну взаємозамінність у будь-якому контексті або часткову взаємозамінність у певних контекстах [1, с. 216]. В. Г. Вілюман стверджує, що, не зважаючи на суттєві відмінності, спільною у визначенні синонімів є вказівка на семантичну близькість або тотожність. Тобто в більшості випадків синонімію розглядають як семантико-сміслову явище [2, с. 11]. Питанням синонімії займалися багато вчених, таких як Ю. Д. Апресян, В. Г. Вілюман, А. П. Євгеньєва, М. П. Кочерган. Проте актуальність цього питання полягає у визначенні синонімічних рядів певних концептів і виявленні домінант кожного ряду.

Метою нашого дослідження є аналіз лексичних одиниць із синонімічними значеннями концепту LANGUAGE, на основі лексикографічного аналізу синонімів даного концепту. До основних завдань належать: проведення аналізу синонімів номінативної лексики концепту LANGUAGE, угрупування синонімічних рядів та їх класифікація згідно результатів аналізу мовних одиниць з синонімічними значеннями, які актуалізують концепт LANGUAGE та виявлення відповідних домінант кожного ряду.

Синоніми – слова однієї й тієї ж частини мови, значення яких повністю чи частково збігаються. Синонімія відображає в мові властивості об'єктивного світу, через що є лінгвістичною універсалією [4]. Синоніми своїм значенням можуть накладатися один на одного або перебувати поруч у семантичному полі. Вони, як правило, називають той самий денотат, але різними словами. Оскільки синоніми є взаємозамінними, то належать до однієї частини мови [4].

Однією з важливих проблем теорії синонімії є питання класифікації синонімів. Залежно від характеру синонімічних зв'язків (постійних чи тимчасових) синоніми поділяють на загальномовні та оказіональні. До загальномовних належать окремі слова або фразеологічні одиниці, які вживають у прямому або переносному значенні, якщо останнє закріпилось за словом і фіксується словником. Оказіональні синоніми існують тільки в умовах певного контексту [5].

Спільність значення синонімів пояснюється тим, що вони називають одне поняття. Сутність синонімів визначається наявністю в них різних відтінків значення. В залежності від того, якими ознаками синоніми відрізняються один від одного, вони поділяються на ідеографічні та стилістичні. Ідеографічні (значеннєві) синоніми відрізняються відтінками значення. Ці синоніми забезпечують можливість передавати відтінки того самого поняття, оскільки на його позначення існує кілька слів. Стилiстичні синоніми характеризуються закріпленістю за певним стилем і більш або менш виразним емоційним забарвленням [1, с. 25].

Дані групи синонімів тісно пов'язані між собою, оскільки синоніми можуть одночасно відрізнятися відтінками значення, емоційним забарвленням і стилістичною характеристикою. Тому виділяють третю групу – семантико-стилістичні синоніми.

Синоніми класифікують також на: морфологічні синоніми – це варіанти форм слів на позначення того самого поняття; синтаксичні синоніми – різні синтаксичні конструкції, вживані для вираження тієї самої думки; словотвірні синоніми – наявність префіксально-суфіксальних утворень, позначених різними семантико-стилістичними відтінками; фразеологічні синоніми – варіанти фразеологічних одиниць на позначення того самого поняття [4].

Існує невелика кількість абсолютних синонімів. Вони не мають відмінностей у семантиці, тобто є словами з тотожним значенням. Питання про синонімічність таких слів вирішують у лінгвістичній літературі неоднозначно, залежно від того, які слова називають синонімами – близькі чи тотожні за значенням. Науковці, котрі визначають синоніми як слова, близькі за значенням, вважають абсолютний збіг значень синонімічних слів нетиповим для розвитку мови [3, с. 11]. Протилежний підхід до явища абсолютної рівнозначності слів полягає в тому, що тільки такі слова потрібно вважати синонімами. Слова з близькими значеннями відносять до квазісинонімів [1].

Групу слів, що об'єднані спільним основним значенням називають синонімічним рядом. Синонімічні ряди не замкнені, вони можуть постійно поповнюватися новими словами, втрачати застарілі слова [11].

Синонімічні слова групуються в синонімічний ряд навколо стрижневого слова, або домінанти. Стрижневе слово є носієм основного значення, спільного для всього синонімічного ряду, стилістично нейтральне, найуживаніше й у словниках синонімів ставиться першим [11].

Кожне значення (семема) лексеми *language*, яке є реалізацією понятійної складової концепту LANGUAGE, може виражатися в синонімічному ряді лексем. Окрім ядерної лексеми *language*, кожний синонім відіграє важливу роль у репрезентації концепту LANGUAGE, оскільки є його додатковою характеризуючою складовою.

За допомогою синонімів 5 англомовних словників-тезаурисів, таких як (New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language, The synonym Finder J. I. Rodale, Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus, Oxford dictionaries online, Collins English Dictionary) ми визначили усі синонімічні лексеми, які репрезентують концепт LANGUAGE і складають його номінативне поле і виділили три основних синонімічних ряди:

1) «вербальний метод висловлення чи комунікації»:

speech, writing, communication, verbal expression, verbalization, vocalization, conversation, speaking, talking, words, utterance, vocabulary, articulation, enunciation, pronunciation, talk, discourse, diction, interchange, intercourse, interaction, talk, parlance [6, 7, 8, 9, 10];

2) «система комунікації, яку використовують у певній країні чи громаді»:

tongue, mother tongue, native tongue, dialect, vernacular, bhasha, lingo, common speech, vulgar tongue, parent language, linguistic stock [6, 7, 8, 9, 10];

3. «фразеологізми і словниковий запас людей певної професії, групи, району»: *wording, phrasing, phraseology, style, vocabulary, terminology, expressions, turns of phrase, manner of writing/speaking, way of talking, form/mode of expression, usages, locutions, idiolect, choice of words, rhetoric, oratory, dialect, vernacular, regionalisms, provincialisms, localisms, patois, lingua franca, slang, idioms, colloquialisms, jargon, argot, barbarisms, vulgarisms, cant, newspeak, pidgin English, Creole, acrolect, argot, cant, pater, slanguage, shibboleth, coinage, modernism, neologism, broque* [6, 7, 8, 9, 10].

Синоніми, які належать до першого синонімічного ряду характеризуються здатністю виражати, вимовляти, обмінюватися інформацією, думками, словами, почуттями за допомогою усних чи письмових засобів.

Розглянемо відтінки значень 5 синонімів першого ряду та виявимо значеннєві розбіжності. **Communication** передбачає обмін інформацією, думками, ідеями за допомогою усного, письмового способу чи використанням якогось іншого засобу. **Speech** має на увазі вираження чи здатність висловлювати думки, почуття, вимовляючи звуки. **Conversation** означає розмову, особливо неофіційну, між двома або більше співрозмовниками, де здійснюється обмін новинами, ідеями. **Diction** є вибором і використанням слів і фраз у мовленні чи письмі. **Utterance** обмежується вираженням чи висловленням певної інформації вголос [9]. Домінантним у цьому ряду вважатимемо **communication** у значенні «the imparting or exchanging of information by speaking, writing, or using some other medium» (обмін інформацією різними способами) [9], «the act or an instance of communicating; the imparting or exchange of information, ideas, or feelings» (дія спілкування) [6].

Синоніми другого синонімічного ряду вказують на конкретну мову, якою спілкуються люди у певній країні чи регіоні, діалекти, що існують у межах цієї країни. **Tongue** означає конкретну мову цієї чи іншої країни.

Mother tongue відноситься до мови, якою розмовляє людина з раннього дитинства. **Vernacular** є мовою чи діалектом звичайних людей країни чи регіону. **Dialect** має на увазі конкретну мову, властиву певному регіону чи групі. **Vulgar tongue** є національною мовою людей, а **Lingo** означає іноземну мову чи місцевий діалект. Домінантним синонімом другого синонімічного ряду можна вважати **tongue**, оскільки він вказує на мову чи діалект, яким розмовляють в конкретній країні чи регіоні [9].

У третій синонімічний ряд входять синоніми, які характеризують словниковий запас і фразеологізми певної професії чи групи людей. **Terminology** означає конкретні слова, що відносяться до певної теми. **Argot** є сленгом чи жаргоном, властивим для певної групи людей, особливо злодіїв. До **slang** відносяться слова, ідіоми, які не відповідають стандартній мові чи формальним контекстам, обмежуються соціальним статусом і є більш метафоричними і тимчасовими ніж стандартна мова. **Jargon** є конкретною мовою, що стосується певної культури, професії чи предмету. **Patois** має на увазі не записаний регіональний діалект мови, особливо французької, яку вважають не стандартною [6]. Домінантним синонімом варто вважати **slang**, тому що він узагальнює ту лексику, яка є властивою людям, що належать до різних соціальних груп, професій.

Отже, синоніми вказують на додаткові ознаки, які є відсутніми в імені концепту. У результаті аналізу синонімів виділених нами трьох синонімічних рядів були виявлені певні розбіжності між ними. Більшість синонімів є стилістично нейтральними, проте відслідковується ряд синонімів, які вживаються у розмовній мові і є стилістично забарвленими. Усі синоніми можна вважати ідеографічними (семантичними), тобто такими, які відрізняються відтінками значення.

Перспективним є в подальшому показати реалізацію даних синонімів у текстах британського публіцистичного дискурсу з вказівкою на частоту їх вживання.

Література:

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды : в 2 т. / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа «Языки русской культуры» ; изд. фирма «Восточная литература» РАН, 1995. – Т. 1 : Лексическая семантика. – 472 с.

2. Вилломан В. Г. Английская синонимика : учеб. пособие для вузов / В. Г. Вилломан. – М. : Высш. шк., 1980. – 128 с.

3. Евгеньева А. П. Словарь синонимов русского языка / А. П. Евгеньева. – Л. : Наука, 1970. – Т. 1. – С. 5–14.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – Вид. 2. – К., 2008. – 368 с.
5. Новиков Л. А. Семантика русского языка / Л. А. Новиков. – М. : Высш. шк., 1982. – 272 с.
6. Collins English Dictionary [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english-thesaurus/language>
7. Merriam-Webster Online Dictionary and Thesaurus [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/language>
8. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury : Lexicon Publications, inc., 2003. – 1149 p.
9. Oxford dictionaries online [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/language>
10. The synonym Finder J. I. Rodale. – UK: Warner Books Edition, 2003. – 1380 p.
11. wikipedia [Electronic resource]. – Access mode : <http://uk.wikipedia.org/wiki>